HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

הכי גרסינן **נימא מיהו מיהו מיבעיא ליה דרב יוסף.** למאי לעילו) תרתי תלת: **ותניי.** למאי דלטעיס בר בי רב דהיינו כניסה לכניסה מוכח הגמ' בבניעה אחת הוה כדמוכח בפ' בתרא דיומא (דף פ.) מכל המוכח אחר יכול: **הא כניסה בעי נטילת ידיים וברכה.** אבל סוכה אפי' כניסה נמי לא: **מתני' י"ד סעודות.** ובגמרא מפרש טעמא: **אין נדבר קצה.** אם רצה להתענות אין אנו זקוקין לו אבל אם יאכל לא יאכל חוץ לסוכה: **חוץ מליל י"ט הראשון.** שאינו רשאי להתענות כדילף בגמרא: **ישנים.** סעודתו זאת בי"ט האחרון בשמיני עצרת ועי"פ שאינו בסוכה ובגמרא פריך עלה: **גמ' מנלן ולילך רשות.** דהכי ילפינן לה בפ' בתרא דפסחים (דף קכ.) שאם ימיס תאכל מצות שביעי ורשות לך שאם רשות לפי שהשביעי בכלל שבעת ימים תאכל מצות (ו) ויצא מן הכלל ללמד שאכילת מצות בלילה חמור בו אינו חובה אבל אם בא לאכול תהא אכילתך מצה ולא חמץ ולא ללמד על עצמו יצא אבל אבל ללמד על הכלל כולו יצא: **ופסח גופיה מנלן.** לילה הראשון מיהא חובה: **והאמר ר' אליעזר י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה.** וכיון דביום אחרון לא בסוכה יתיב ואם יאכל אי אפשר לו שאם מצוה עובר על כל מוסיף מאי שהלמה דסוכה מיבעי ליה: **אמר צידה.** שם מכם: **מזו בו ר' אליעזר.** אבל מכמיס לומר שאין לדבר קצה ואם רצה להתענות יתענה חוץ מלילי יום טוב הראשון ובהא מיהא פליג עלייהו דקסבר יש לה תשלומין כמו שיש תשלומין לקרבנות יום לראשון אף בי"ט אחרון: **לילימא בריפתא.** כלומר תאמר שסעודת י"ט האחרון שהוא סועד בלחם ולפתן וזורקי הסעודה מהא תשלומין לראשון: **סעודתא דיומיה קאכיל.** ומאי היכי יש כאן שתהא לשם סעודה לראשונה הלא דרכו לסעוד היום: **במיני תרגימא.** לאחר שסילק יציאו פרפרות ומעדנים לפניו כגון פירות וכסנין וקפלוטות מבושלות: **תרגימא.** פרונגו"ש: **תניא נמי הכי.** דבהכי הויא סעודה לשלומי ותע"פ שאינו חוזר וקובע עצמו לאכול שתי סעודות של לחם ובשר: **אם השלים זו.** וכ"ש אם קבע סעודה שניה בלחם ובשר: **לפוטרופוס של גריפס.** ממונה על שלו ורב ניחו שקורין שקל"ק: **מהו שתאכל סעודה לחם ניוס.** בסוכה ולפטר: **פרפרות.** מיני מעדנים הפותחים את בני מעיים להיות נבו מסוך לאחר הפת ויאכל: **מהו שתאכל מסוכה לסוכה.** לאכול ולישן היום זו ולמחר זו: **ניעל מלוסף של רשעון.** לפי' ימים שעברו עליו כבר מיבדן למפרע ואינו מצוה כדילף לקמן שלריך ליצא כל ז' בסוכה אחת: **ואמרו העלום לסוכה.** בפ' בתרא דיומא (דף עט.): מייתי מתני' דהכא דהאי ליתנא לן מפני שהלכה כן אלא שרלו להחמיר על עלמן וכשנתנו לר' לדוק כו' היינו משום דמתרלינן מתניתין הכי מייתי לה הש"ס כלומר משנתנו שניה כך:

ואמרו העלום לסוכה וכשנתנו לו לרבי צדוק אוכל פחות מכביצה נטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה ולא בירך אחריו הא כביצה בעי סוכה לימא תיהוי תיובתיה [ס] דרב יוסף ואבי דילמא פחות מכביצה נטילה וברכה לא בעי הא כביצה בעי נטילה וברכה: **מתני'** רבי אליעזר אומר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה [א]וחכ"א אין לדבר קצבה חוץ מלילי יו"ט ראשון של חג בלבד [ב] ועוד אמר ר' אליעזר מי שלא אכל [לילי] יום טוב הראשון ישלים לילי יו"ט האחרון של חג וחכמים אומרים אין לדבר תשלומין ועל זה נאמר [1] מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות: **גמ'** מ"ט דר' אליעזר תשבו [ג] כעין תדורו מה דירה אחת ביום ואחת בלילה אף סוכה אחת ביום ואחת בלילה ורבנן [ד] כדירה מה דירה אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל אף סוכה נמי אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל אי הכי אפי' לילי יום טוב ראשון נמי א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק נאמר כאן חמשה עשר ונאמ' חמשה עשר בחג המצות מה להלן [ז] לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות אף כאן לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות והתם מנלן אמר קרא [2] בערב תאכלו מצות הכתוב קבעו חובה: ועוד א"ר אליעזר: והא א"ר אליעזר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה אמר בירא א"ר אמי חזר בו ר' אליעזר משלים במאי אילימא בריפתא סעודה דיומיה קא אכיל אלא מאי ישלים במיני תרגימא תניא נמי הכי אם השלים [ה] במיני תרגימא יצא שאל אפוטרופוס של אגריפס המלך את רבי אליעזר כגון אני שאיני רגיל לאכול אלא סעודה אחת ביום מהו שאוכל סעודה אחת ואפטר אמר לו בכל יום ויום אתה ממשיך כמה פרפראות לכבוד עצמך ועכשיו אי אתה ממשיך פרפרת אחת לכבוד קונך ועוד שאלו כגון אני שיש לי שתי נשים אחת בטבריא ואחת בציפורי ויש לי שתי סוכות אחת בטבריא ואחת בציפורי מהו שאצא מסוכה לסוכה ואפטר אמר לו לא שאני אומר כל היוצא מסוכה לסוכה בטל מצותה של ראשונה תניא ר' אליעזר אומר אין מעבירין על המצוה אלא **אם** כן **א"ר אליעזר** יש"ד סעודותיה חייב אדם לאכול בסוכה.

הא כביצה בעי נט"י **לאכילה.** ולא מיבעי למאן דאמר נט"י לאכילה דגנו כדמסיק פ' כל הבשר (חולין דף קז:) ומיהו תימה להמ"ל ר' לזוק כהן היה כדפריש' ות"ק כדאמר שמואל התם התינו מפה לאוכלי תרומה ולא התינו מפה לאוכלי טהרות [ו]:

תשבו כעין תדורו. בירושלמי ילף בגזרה שוה נאמר כאן תשבו ונאמר להלן ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים מה יישיבה שנאמרה להלן עשה בה לילות כיולמים לף יישיבה האמורה כאן עשה בה לילות כיולמים וטעמא דרבנן מפרש ר' יוחנן בשם רבי יעמעמל נאמר חמשה עשר בחג ונאמר ט"ו בחג מה ט"ו האמור בפסח לילה הראשון חובה ואמר כל הימים רשות לף ט"ו האמור בחג לילה הראשון חובה ואמר כל הימים רשות מבריית נעו לי מה להלן עד שיהיכנ לף כאן עד שיהיכנ לסוכה בתחוה לף כאן עד שיהיכנ לסוכה בתחוה כ' זירא נעי לי מה להלן עד שיאכל כזית דגן מלא לף כאן עד שיאכל כזית דגן בסוכה: **אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל.**

כלל לאי אכיל חייב לאכול בסוכה כדאמרינן לעיל ומסתמא הכא דבי"ט לא הוי חובה ואי בעי לא אכיל כלל חוץ מליל י"ט הראשון ולפי זה אם טעה ולא הזכיר של י"ט בברכת המזון אינו לריך לחזור והא דאמרי פ' שלשה שאכלו (ברכות דף מט:) שבעות וי"ט לא סגי ליה דלא אכיל אם טעה אחר לא מיתוקמא אלא בליל י"ט הראשון של פסח ובליל י"ט הראשון של חג והא דאמרי פ' כל הבשר (דף טו:) ובפ' אלו דברים (דף סח:) גבי י"ט שלקחו אין לו' ואין לכם אין לילה ואין לילה ואין לנים המדבר דברי ר' יהושע אפשר בשאכל ופירי לאין נהנין ברכת המזון ולא בעי הזכרת י"ט לאבל לילי י"ט הראשון של חג לא סגי ליה דלא פת כיון דילפינן מחג המלות מע"ג דלר' אליעזר אמרינן בשאר ימים אם השלים במיני תרגימא (ו) **והא** א"ר אליעזר יש"ד סעודותיה חייב אדם לאכול בסוכה. התם דמשלים בי"ט האחרון פריך לליכא סוכה: **חזר בו ר' אליעזר.** אבל חכמים לומר שאין לדבר קצבה ואם רלה להתענות יתענה חוץ מלילי י"ט הראשון ובהא מיהא פליג עלייהו דקסבר יש לה תשלומין כמו שיש תשלומין לקרבן בי"ט אחרון כך בקוטרטרם ולישנא דישלים ואם השלים לא משמע כלל לשון תשלומין אלא לשון השלמה משמע של י"ד סעודות ועוד כיון דממלה ילפינן לה מניין שיהא תשלומין למלה של לילה הראשון של פסח ועוד דמשמע קלת בירושלמי דבעי זית דגן לסעודת י"ט הראשון של חג כמו גבי מלה וחכמ' אומרי' דישלים במיני תרגימא ועוד מעובדא דלפוטרופוס של גריפס משמע דלא פטר ר' אליעזר בסעודה אחת לכך נראה לפרש חזר בו ר' אליעזר ממה שהיה מלריך סוכה ולעולם יש"ד סעודות בעי ובירושלמי מסני אמר ר' אחא שהוא לומר לכתחילה לריך לאכול בסוכה ואם לא אכל משלים בשמיני בלא סוכה: **במיני תרגימא.** פי' בקוטרטרם כגון פירות וכיסנין וקפלוטות מבושלין ולפי שאין דרכן לאכול בסעודה אחת אלא מעט מעט לכך קורא אותן תרגימא שמתרגם ומפרש את הסעודה שהיא ארוכה ומרובה בפירות ומיני תרגימא הוו כגון בשר ודגים ושאר דברים שמלפתין בהן את הפת ואין נלמוד מכאן שיועילו מיני תרגימא להשלים שלא סעודות של שבת דשאני התם דילפי' (שבת דף קיז:) מדכתיב תלתת היום גבי מן שהוא במקום פת ולפי' בתאו להשוותם לף נפיק בפירות דפריש' דלף מהני גבי סוכה"ע):

מצ א ב מיי' פ"ו מהל' סוכה הלכה ז סמג עשין מג טוש"ע מ"מ סי' תלטו סעיף ג:

לעזי רש"י
פרונגו"ש (פרגו"ט). מטעמים.
שקל"ק (שינישק"ל). ממונה על משק הבית.

רבינו חננאל (המשך)
אומרים עליו המוציא. התיבון פחות מכביצה אין אומרים (לפניו) [עליו] ג' ברכות, מעתה אין אומרים לפניו המוציא. ושני ר' אחא, לשאר המינין נצרכה. כלומר, כל מין שחייב אחריו ג' ברכות אומרים לפניו המוציא. **מתני'** ר' אליעזר אומר י"ד **סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה, וחכמים אומרים אין לדבר קצבה, אינו חייב אלא יום טוב הראשון בלבד.** כר' שמעון בן יהוצדק, דאמר נאמר [ב]חמשה עשר בחג המצות אכילת מצה, ונאמר בחמשה עשר בחג הסוכות ישיבה כעין דירה, מה חג המצות אכילה בלילה הראשון חובה שנא' בערב תאכלו מצות, אף הכתוב קבעו חובה, אף בחג הסוכות ישיבה כעין דירה, ג) באכילה בסוכה, מכאן ואילך רשות דמצוה. **ועוד אמר ר' אליעזר מי שלא אכל בלילי יום טוב** הראשון. והא חיובי מחייב ליה לאכול בכל יום שתי סעודות, והנה חייב בשאר הימים, וכל שכן בלילי יום טוב הראשון. אמר ר' אסי חזר בו ר' אליעזר. ואסיקנא כי זו השלמה, במיני תרגימא. תניא ר' אליעזר אומר

תורה אור השלם
1. מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לִתָקֵן וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהִמָּנוֹת: קהלת א טו
2. בָּרֵאשִׁן בְּאֲרֻבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בֶּעָרֶב תֹּאכְלוּ מַצֹּת עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים לַחֹדֶשׁ בָּעָרֶב: שמות יב יח

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה מכאן וכו' תאכל מלות היה ולא:

מוסף רש"י
לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות. אפס רולה יכול לאכול כשר בלא לחם או להתענות (פסחים קכ.). **תרגימא.** לפתן (יומא עט:).

רבינו חננאל
ואקשינן מדר' (יצחק) [צדוק] ד(ר)[כ]שנתנו לו אוכל פחות מכביצה, אכלו חוץ לסוכה במפה בלא נטילת ידים ובלא ברכה. דיקינן מינה הא כביצה בעיא סוכה, וקשיא לרב יוסף דאמר שתים ושלש לגימות היא אכילת עראי שאוכלין חוץ לסוכה, ולאבי דאמר כדאכיל בר בי רב ועייל לכלה. ושנינן לעולם אפי' כביצה לא בעיא סוכה, אלא דייקינן ממתני' דקתני פחות מכביצה, הא כביצה בעי נטילת ידים, ובעי ברכה. וקיימא לן הכי.

ג) ירושלמי ר' אבדמא מלחא הוה דמיך אחנותיה, עבר ר' חייא בר אבא וחזייא, אמר ליה זיל דמוך גו מטללתך. [ר' יצחק בר מרינו הוה שושביניה דחד בר נש, שאיל לר' ליעזר, א"ל זיל דמוך גו מטללתך] וכן אמר ר' יוסי. ר' זעירא סליק לגזוזרה, פי' לשבוע הבן דר' אילא, ולא קיבל עליו מטעים מידי, עד דמיפני מוסף. ד) או משום שאין שבח לתלמידי חכמים להניח ביתו (בערב) [ברגל]. תני כל שאומרים עליו שלש ברכות לאחריו אין אומרים עליו אלא שתים.

ה) נ"ל דל"ל להיינו סכילה בסוכה. בלילה הראשון מוכה מבלן וכו'.

ו) בכתה"י הוסף ירושלמי להלן כת ע' נפני המשנה דמי שהיה וכו' והשתקתיו כלן מפני הענין.

ז) נ"ל או משום דלא הוי עפקיה טעם כלום עד דמפני מוסף וכו'. וכ"ה שם בירושלמי.